

BÍRÁLATOK.

Gyökössy Endre: A termő élet rimei. Budapest, 1924.

Gyökössy Endre immár nyolcadik önálló verseskönyvét tette közzé. Eddigi köteteiből lelkes magyar embernek ismerjük, aki a formának is, kifejezésnek is ura, aki a maga szerelmét, családi érzését, de főként hazafias érzületét meleg szóval, megnyerő dallammal lopja az olvasó szívébe. Ez az új kötetével többet óhajt adni: egy kis művész-szemlélet és gondolat-elmélyedést is. „Poéta-testvéreimnek” című ciklusa húsz magyar poétát szólít meg öt sorral meg-bővített szonett-formában, hogy egyéniségüknek és a költő hozzájuk fűződő személyes vonzalmának hangot adjanak. Gyökössy Endre tehetségének mértékét ez a próbálkozás a célon innen maradónak jelzi: az egész poétát nem tudja megragadóan kiformálni. Egyes vonásait a rokonszenv nagyító üvegén át is jól látja, de a kötetcímeek beolvasására törekvő aprólékoság erőszakoltá teszi a képet. Nem az embert, hanem műalkotásainak címét ismer-teti meg. Az ünneplés néha érthetetlen nagyítást diktál tolla alá. Bodor Ala-dár szerinte az Ördög előtt is megállott és erősebb volt a rontó Halálnál; Kosztolányi Dezsőnek most már kenyér és bor az éneke és szívének szívével fűt; Sik Sándornak, a papnak, csak az a hibája, hogy nem csókolhat asz-szonyt és vérén nem süvít át a borzongó szerelem, stb. A költői mélység hiányzik „Ember, ördög” című ciklusából is: a szellem palotáját nem tudja meghódítani. Kár, hogy az érzés egyszerű lakából annyira törekszik amaz felé. Meleget és gyönyörködtetést azok a versei adnak, amelyek kedélyének hangulatfoszlányaiból formálódnak különböző alakulatú felhők: ilyenkor a dallam zavartalanul és kedvesen viszi az olvasót. Igaza van abban, amit egyik dala mond: „Üvegteső udvarnál szebb a szép kert.” Az egyszerű da-lalok kertjében Gyökössy Endre virágjainak megvan az értékük és kedveltsé-gük: ezeket a virágokat mi is szívesen köszöntjük az új kötetben. (L.)

Wlassics Tibor: Mesél a lelkem. Budapest, 1925.

Báró Wlassics Tibor vonzó címlappal tette közzé harmadik verseskötetét (*Mesél a lelkem.*) Nem hétköznapi irodalmi olvasottság, erős magyar érzés, buzgó daloskedv érzik belőle. De mindez még nem igazi költészet. A ver-sező inkább műélvezőnek, mint költőnek látszik. A vers könnyen folyik a tollából, de „látunk-váruunk, fogadkozással-szabadkozással”-féle rimekben! Nyelve könnyed próza: nincs semmi eszköze a líra hangulati erejének kibon-tására. Szerencsére a patetikus hang ritka a kötetben és így az élmények egyszerű feltárása mégis kellemes olvasmány marad. Ha magasabb frói cé-lokról lemond és a hangulat dallamos megdallolása marad az egyedüli célja, ha ebben a dalolásban a líra zenéjét jobban elcsajátítja: könyveinek lesz sikere a költői szakkozást kereső olvasóközönség sorában. (L.)

Radványi Sándor: Szabolcsi virágok. Nyíregyháza. E. n.

Radványi Sándor harmadik versfüzete Pintér Jenő előszavával jelent meg. Az előszó a vidék poétájának törekvő igyekezetét emeli ki. Ezek a *Szabolcsi virágok* azonban korántsem olyan értelemben vidéki versek, mint a tájnyelvi verselők poémái: a poeta a Nyírségben él s annak alakjai ihletik költői próbálkozására. Versei bizony ma még nagyobbára csak próbálkozások: nincs bennök kellő műgond, komoly feladat-felismerés. Radványi Sándor elég jól rimel, van ritmus is dalaiban, de hangja és verse nem egyszer rögtönzészerű. Ma még nem tud igazi gyönyörűséget nyújtani. Önmagáról vallja: „Bennem Keletnek fénye összetört; Nyugotnak álma új utat mutat”, — ámde ez az álomút még nem nyílt meg előtte. (L.)

Boross Sándor: Árvaság. Budapest, 1924.

Boross Sándor nagy várakozást kelteve kopogtatott annak idején a magyar Pantheon kapuján, de a szigorúbb kritika nem tárt kaput neki. *Árvaság* című új kötete lehiggadtabb, bár még mindig nem végleges kiforrottságú. Boross Sándor rokonszenves magyar ember, csak az a kár, hogy nagyon is nagy költőnek képzeli magát. Úgy képzeli, hogy ő az „Ember-Ararát”, a „természet, ős-egészség, ős-becsület, Föld-óriás bérc-fia: hős”. Ezt azonban versei alapján nem tudja elhitetni. Az ős-egészség nála nyereség, amely a rüt tövisbokorból (aminek magát mondja) az ígért halhatatlan vadrózsaszálat nem engedi kifejlődni. Nem tagadjuk, megkap erős hazafias érzése, de csak részben, a költői megnyilatkozás révén. Nagymondásai bántóak, — egy kisse nem ártana meghajtania „árboc-fejét”. Az olvasónak idegenkedését azal próbálja megmagyarázni, hogy a parfümös új költészet izlésrontó hatását vádolja; pedig mi tudunk gyönyörködni a friss széna illatában is, ha az csakugyan illatos fű. Kétségtelen, hogy Boross Sándor fejlődött, csak itt volna már az ideje, hogy leveesse titánkodását. (L.)

Kocsis László: Aranyampolna. Dombóvár, 1925.

Kocsis László a Dunántúl szorgalmas írógárdájának tagja. *Aranyampolna* című új kötete immár a negyedik verseskönyve. Líráján a magyar pap dala szól, két érzést variálva: a szerzetes lelkiségét és a magyar föld szeretetét. Az előbbire a régi olasz franciskánus poéták stílusát alkalmazza és mivel lelkületének a naiv egyszerűség köntösét tudja adni, néha meg is kap. De a naivaigot a forma túlságos pongyoltságában, a kompozíció lazaságában, a csilingelő, de sokszor kezdetleges rimelés dajkazenéjében érezteti. Ezért erős önkritikára, egy kis művészeti önmagával-törődésre kell figyelmetnünk. Dalai úgy folynak, mint a formáját szétörte olvasztott érc: az olvasó valami zártságot, valamj mértékbe szorítást kívánna. A legtöbb versnek semmit sem árt, ha az ember akár a felét elhagyja. Dunántúli versében több a művészi mérséklés, több tehát a szépség is. Kár, hogy a kezdetleges vagy kényszeredett rimelés ezeket is nem egyszer lerontja. Az őszinte kritika a négy kötet után is csak a további fejlődés szépségeit remélheti. (L.)

Bácsföldi: Az élet strófái. Budapest, 1925.

Bácsföldi név alá rejtőzve adja elének egy poeta *Az élet strófáit*. Húsz esztendő termését nyújtja azzal az öntudatos ajánlással, hogy „írta, mert a belső kényszer hatalmasabb volt a külsőnél; írta, mert ezzel használni vélt a köznek”. A versnek közzétételével „barátai, jóismerősei, tisztelői óhajtságát váltja valóra”, mivel azonban mi ezen óhajtók egyikének csoportjába sem

tartozunk, másról, mint családárról nem számolhatunk be. A műkedvelő poéta tipikus verseit találtuk a kötetben. Nem más ez, csak rimes próza, amely mögött egy rokonszenves magyar embert, de nem költőt ismer meg az olvasó. Baráti körben, fehér asztal mellett az ismerősök ünnepelhetik, de a kritika nem fedezhet fel benne értéket. (L.)

Győry Kálmán: Örök harc. Budapest, 1925.

Győry Kálmán egyszeriben két verskötetettel lép elénk. (*Örök harc. Tűz a sivatagban.*) Az első kötet verselésben való könnyed természetességet, hajlékony és gazdag nyelvkészséget tár elénk s ezen keresztül egy derék magyar ifjú szívének vergődése szól. Van benne valami bibliás íz, ami egész sajátos hangot ad, anélkül, hogy bármikor is erőltetett lenne. Érzik benne némi hajlandóság a kontemplációra. Ebből a kontemplációból született a második kötet. A sivatagba menekülés gondolata — amint az előszóban Alszeghy Zsolt írja — nem új, de itt a nemzeti érzés ihlető melege eredetivé teszi. Mégis sajnáljuk, hogy ilyen elnyúló ciklust adott: ez az ismétlődő hang zátonyra viszi, néha mesterkeltté teszi, pedig az őszinte érzés-ihlet eltagadhatatlan benne. Reméljük, hogy az igazi életbe beállva, az élet valódiabb és erőteljesebb hangját fogja megtalálni. (L.)

Darás Gábor és Rissányi József: Két életből. Ujpest, 1925.

Darás Gábor és Rissányi József együttes kötete a *Két életből* címet viseli. Gyököcsy Endre írt hozzá előszót: van is valami hasonlóság a három poéta között, csak hogy Darás és Rissányi még nem találtak igazi stíljükre. Darás sóhajaiban van hangulat, de a forma nem áll teljesen hatalmában; úgy érzi az ember, hogy nem a hangulathból születik a vers, hanem a hangulathoz próbál egy verset formálni a poéta. Ez a formáltság még a stíluson is érezhető: csak ez magyarázhatja, hogy ez arc „sárbolt-szabású szemgödreiben Kossuth-ereklyék drága táborát és egy ezredét” lát! Nincs a kifejezés Rissányinak sem hatalmában: színező szavait, képeit készen veszi, nem tudja magáévá tenni. Nála — hogy az arc látásánál maradjon a példa — „az olasz-ég szemnek fakult derűjét tört villám vágja!” (L.)

Tamás Ernő: Idegen istenek. Budapest, 1925.

Ady Endrénél Párisból intézett dévényi betörése olyan verselő hadat zúdított a magyar költészet berkeibe, mely a régi költői hagyományokat tartalmi és formai szempontból teljesen félrelökte. Ez a verselő sereg a nemzeti költői iskola versalkotó tényezőivel — a strofaszerkezettel és a rimmal — mit sem törődve s annak fejlődési lehetőségeit figyelembe nem véve, meghonosította a szabad verselést.

Ebből a körből való Tamás Ernő is, a „bílincs-rontó bátor”, akinek semmi a „köztáblák tíz parancsa... s a nyomában írott vén rendelkezések, melyek milliókat igában tartanak.” Szidják bár őt a „zoldos szolgál-lelkök”, ő mégis a faragott képeknek, az idegen istennek áldoz. Ez az idegen isten: a szép. (Ugyan nem értjük, hogy miért idegen isten a szép, hiszen mint ősi művészi alap nagyon is régi ismerős!)

A költő új tartalommal és új formával óhajtja magára vonni a figyelmet. Ha azonban keményen arcába nézünk az új embernek, mikor a meghajszoltaknak énekel, vagy mikor a hajnali misék iges papnőjét látja új hajnalok felpirosulásába meredett nagy szemével, vagy mikor az otromba s meg-megszegzen és a nyakát törí és düglöten terül el a nagy féreg, akkor látjuk,

hogyan az új emberben az Oroszországból jól ismert világmegváltó entellektüel arca sötétlik felénk.

A „világvajúdás“ bombasztjain kívül a szerelem is megszólal a füzetben. A modern mulatók szerelme ez. A „vérbuggyanás“ dalnoka a testet dicsőíti csupán s még a kéz és láb körméről is van mondanivalója. Ereinek lüktető riadalma boldog örületbe zuhantja. Az első csók-ölelés éjig ragyogó extázisát könyörgi és rendeli öröknek. Asszonya vére ha árad, a férfi testével-vérével áldozik meg.

Nem hagyhatjuk szó nélkül azt az istenkáromlásszámba menő profanizációt, mellyel a katolikus vallás legszentebb dolgairól nyilatkozik. Költőknél ugyan nem kell teológiát keresni, de a nő pompás fehér testét a misék fényében felragyogó ostya fehérségével összehasonlítani: otromba vallásgyalázás vagy legalább is durva tudatlanság. Úgy látszik a költői szabadosság határa szabad-verselő költőknél lényegesen kitágult, verssoraiikkal együtt.

A rímeknek és a régi versformáknak nyoma sincs a versfüzet ütemeiben. A legrövidebb sor egy ütemes, a leghosszab tizenhárom ütemes. A sorok ütemeinek száma ezen határon belül minden szabályozás nélkül változik. Könnyű mesterség, kár hogy annyira untató.

Nem foglalkoztunk volna a füzettel annyit, ha szelleme, tárgyköre, stílusa, vezetése nem volna tipikus jelenség. De ma a zeneietlen strófyagvartás s a nagyfüstű, de zavaros égésű lírai erőlködések korát éljük s erre rá kellett mutatnunk.

(H.)

Vidor Marcel: Muzsikál az élet. Budapest, 1925.

Könnyű tárgyrajzok, hangulatképek, az élet, a mindennapiság változatos színű tarka-barka palettájáról. A költemény címében megvan a motívum, melyre a költői megokolás következik. Olyan kérdés-felelet formájú költemények ezek. A motívum felhangzik és legott a variálásnak enged helyet, hogy újra felbukjék, mintegy tartó tengelyéül a versszerkezetnek. A motívumok nem ömlenek gazdagon, de annál színesebbek a variációk. Csupa zene, csupa dallam, csupa trilla, valósággal muzsikáló élet. Vidor Marcel, korábbi kötetekben, még megtartja a régi költői formákat: a verssort, verszakot, rímet, itt azonban már búcsút mond a versornak, versszaknak; csak a csilingelő rímet alkalmazza a dallamosság fokozására. Ezzel azután ügyesen is bánik, olyannyira, hogy már szinte a ritmus vezet, nem a tartalom. A mondat-formából is a tömondatot kedveli. Szinte töredékes a beszéde. Legyen szabad ennek kapcsán néhány megjegyzést tennünk modern líránkról. Mai költészetünk a stílust a költői érzékeltetésnek szinte egyetlen eszközévé avatta. Széttörte a ritmus, a rím, a versszerkezet korlátját és szabadon csapong, mint a pici testű, nagy szárnyú szín pompás pillangó, mely az első gyöngye érintésre elveszti hímportát s alig marad belőle más, mint a vergődő test. A stílusnak és zenének együtt kell haladnia a versben, mert bármelyik előnyrejtése csak tisztavirágot terem, ha még oly színes költői kéz ápolgatja is azt.

(H.)

KISS Dezső: Hazám. Budapest, 1925.

Ebből a verskötetből a gúszbakötött Magyarország jajszavát halljuk. Kár, hogy a költő nem képes nemes gondolatait fenséges szárnyalással megénekelni. De ha hiányoznak az erők, dicsérendő az akarat. Ha nem költészen énekes is a szerző, a maga baráti körének kedves emléket adott.

(H.)

Thirring Gusztávné Waisbecker Irén: Dalok és mesék.
Budapest, 1925.

E gyűjtemény első részét a hazájáért és családjáért aggódó nő és anya írta. A második rész az évszakok képeiben végig halad a tavasztól, a fiatal leányka ábrándozó költeményeitől, a fiatal asszony boldog emlékeitől egészen a letompított fényű őzi és a halál gondolatával megismerkedő téli életszakig. Az utolsó rész ismerteti a szerző propaganda-munkásságát, amelyből a költemények jórésze is fakadt.

Ezekben a dalokban és mesékben annyi az őszinteség és természetesség, hogy hatásukat nem tévesztik el. Van azonkívül bennük még valami: mély tűző hazafiság és igazi keresztény vallásosság. A feltámadásunkba vetett hitet élénk erővel szólaltatja meg. Egyik formája ez a könyv a magyar irredenta kátéknak. Ebből a célból már tót nyelven is megjelent. Fordításban némelyik darabja a külföldre is került. (Kőrösparti.)

Váry Rezső: A Rittmeister-család. Budapest, 1925.

Váry Rezső jó elbeszélő. Ezt a regényét a nemes magyar tendencia teszi vonzóvá. Benne — főlölegesen Lajtavár neve alá van rejtve, de minden aprólékos részletével megismertette — Sopron magyarságának és németiségének összeütközését, majd összeolvadását rajzolja egy képzelet-formálta történet keretében. A magyar tendencia rokonszenvesen emeli ki a magyarság harcosait és álcazza le a nagy-német agitátorokat; a mese is végig érdekes; — művészeti szempontból a sok vezércikk-észöveget sajnáljuk benne. Jobb lett volna ezt a mese önkéntelen tanúságaként megszüvegezetlenül hagyni. Dícsérhetjük témájának ügyes kiválasztását, friss típusrajzoló erejét és soproni emlékeinek eleven megrajzolását. Történetének érzelmi vonzóereje is megérdemli, hogy felhívjuk regényére a figyelmet. (L.)

Erdős Reneé: Teano Ameryll egyszerű élete. I. A hárfás.
Budapest, 1925.

A mai főváros sajátos — sokszor nem rokonszenves — felvilágosult leánytípusát Erdős Reneé nagyon jól ismeri. A kép, amelyet a legbecesebbnek látszóról, Teano Ameryllről, rajzol, erkölcsi szempontból bizony nem vigasztaló. A regény művészete szempontjából azonban az a kérdés, hű-e a kép? Az írónő sokkal avatottabb művész, minthogy a hűség belső és külső motívumait elhanyagolná. Meséje is mindvégig érdekes, csak a felfogása üt ki a megszokott magyar úri felfogásból. Úgy látszik, Erdős Reneé is úgy osztályozza az asszonyokat, mint egyik szereplője: „Az első csoportba sorozom azokat a nőket, akik a nagy szerelmekért születtek. A második csoportba azokat, akik felaprózódnak kis szerelmek között. A harmadik csoport az úgynevezett tragikus szerelmek csoportja.” Az ő szemében, „az asszonyok nem is asszonyok, amennyiben valóban csak anyák és feleségek.” Hőnője, a származásánál fogva nagy szerelmekre determinált Ryll, ezt az úri emberek szemében nem rokonszenves egyéniséget még azzal tetézi, hogy egy tisztességes, becsületes, derék ember összeomlásának válik okává. Ennél az írónő felfogása egy még visszataszítóbb elvet dekratál: hogy a férfi a házasság előtti szerelmi kiadás nélkül képtelen a házasságra. Íme a regény léghőre: ami ezen felül művészi lehet, az művészi a regényben. (L.)

Komáromi János: Hé, kozákok. Budapest, 1925.

Komáromi Jánost az eredeti, sőt groteszk emberhez vonzó érdekklődés

most egy új típus megrajzolására csalta el: egy érdekes paraszttársaságot rajzol, amely a virtuskodásban éli ki erejét. Ennek a társaságnak a hatóság-gal való összeütközései szövődnek e könyvben regénnyé. A regénymese kevés a kötetben, a groteszk-alakok mulatságos volta is hiányzik, de az eredeti helyzetek, megszólalások, küzdelmek és lelkületek rajzában a régi pompás erő jelentkezik. Kár, hogy a regénnyé-simitást az élmény-élmékek élessége megakasztotta.

(L.)

Bartóky József: Szivárvány. Budapest, E. n.

Van az idősebb ember írásaiban valami, amit az ifjabb író hatásából mindig nélkülözniük kell: igazi élettapasztalat. Egészen más szemmel nézi az ilyen író az embert, a szenvedélyt, a tettet, — józan megértéssel, humoros mosollyal, kedves biztatással. Bartóky József írásainak is ez a tónusa, ez a bája. Nem a fantáziája nagy, nem témája gazdag, nem az ötletekben eredeti, — csak sokat látott és sokat megélt. Különösen az élet kapuja körül lépkedőket érti: a gyermeket és az öreget. Meleg szívvel mond róluk meséket, jókat, ártatlanokat, tisztákat, amilyeneknek az embereket szereti. Nem bonyodalmasak a történetei, rendesen vázlatyszerűek csupán; nem is az érdekesség szempontjából bogozgatja őket, hanem úgy mondja el, ahogy azokat az életből elleve a szívével újraálmodta. Épp azért a művészi vagy egyéb tendenciát szolgáló elbeszélések el is maradnak az egyszerű élményelmondások mögött: a közvetlenség vonzóereje hiányzik amazokból. A hang melege azonban ilyenkor sem hiányzik meséjéből, csak a talaja idegenebb, keményebb. A ma magyar elbeszélői között a nemeslelkű magyar úr szíve az ő írásaiból érzik ki legjobban.

(L.)

Bodnár Gyula: Mikes. Budapest, 1925.

Két kép Mikes Kelemen törökországi életéből. Az első kép 1718 július havában Bujükdérén, Bonnac francia követ házában, a második 1761 októberében Rodostóban történik. Mikes megszereti Bonnac leányát, Irénét, de a kényelemben nevelt leány nem hajlandó vele megosztani szomorú sorsát. E szerelem emléke állandóan tovább él Mikes lelkében. Halálos ágyán is Iréne képét látja lázalmában. Szerelmesének megbocsátva hűnyja le fáradt szemét.

A rímes, hatos jambusokban írt drámai kép kedves egyszerűségében és Isten akaratán megnyugodó lemondásában mutatja be a Törökországi Levelek szerzőjének alakját. Iréne iránt támadt szerelmét szükségesnek tartja a drámaíró jegyzetben magyarázni és azzal megokolni, hogy „Mikesnek Zsuzsihoz fűződő érzelme nem lehetett életre kiható, komoly szerelem, olyan, melynek feláldozása növelte volna Mikes lemondó életének, csatlódásának terhét.” Egyet azonban elfelejt a szerző, azt, hogy Mikes történeti alak, már pedig a történeti igazság a drámában nem tűr meg lényegbe vágó módosítást. Kőszeghy Zsuzsit, Mikes, amit szintén leveleiből tudunk, szerette és nőül is akarta venni. Ezzel a ténnyel hogyan egyeztethető össze Iréne iránt való szerelme, ami nem valószínű. Kiseb valószínűtlen az a beállítás is, hogy Mikes Irénével éppen akkor szerelmeskedik, mikor a követnél a bujdosók életére örökre kiható megbeszélések folynak a békekötést illetően. Ha ezen a megbeszéléseken Jávorka kurucvezérek ott van két nemes apród, éppen Mikes, a fejedelem belső kamarása, vajjon ne tudná ő szerelménél többre tartani a bujdosók sorsát?

A dráma kisebb szereplőinek jellemzésében sok a találó vonás. Különösen sikerült Luis fontoskodó és Zaid hűségese rajza. Az egész műben érezzük

Mikes közvetlen lelkét, amit olyan szerencsésen szólaltat meg a szerző leveleinek kifejezéseivel. A könyv kiállítása az első kép színterének akvarelljével csak növeli a mű kedvességét. (H.)

Baros Gyula: Jókai és Arany. Budapest, 1925.

Az adatokban gazdag értekezés Jókai és Arany összeköttetését világítja meg. Az összeköttetés Arany és Jókai között 1847-ben kezdődött és tartott egészen 1880-ig, amikor Jókai a Petőfi-Társaság nevében egy küldöttség élén előszóval üdvözölte a Toldi Szerelme íróját. A közölt adatokból kitűnik, hogy barátságuk története nem egyszerű ismerői viszony históriája, hanem egy értékes lelkiségnek egy másikra négy évtizednél tovább észrevétlenül gyakorolt befolyása. Arany szinte pályakezdése óta szemmel tartotta nagyrahatott költőtársát s tanítványai számára Nagykovácsán tartott előadásaiiban már akkor szép jövőt jósol neki, mikor Toldy Ferenc iskolai irodalomtörténete még meg sem jelent. Levelezésének egyes helyeiből megállapítható, hogy észrevette művészete árnyoldalait, de a nyilvánosság előtt, mint szerkesztősége korából tudjuk, még Gyulaival szemben is enyhíteni iparkodott a kritika élességét. Jókai hálás is volt ezért s a Negyven év visszhangjában egyenesen kimondja, hogy sokat köszön ugyan Gyulainak, de még többet Aranynak és Keménynek, kik ha nem nyilvánosan is, de magánhasználatra szánt bírálaatokban olykor „kegyetlenül“ bántak vele s ezt nagyon jól tették. (H.)

Osváth Gedeon: Petőfi aszódi ifjúsága. Aszód, 1925.

Petőfi Sándor születésének százéves évfordulója nemcsak azt igazolta, hogy a nagy lírikus halhatatlan alkotásai ma is élő kincsei a nemzet nagy egyetemének, hanem azt is, hogy tüneményes életének mindmáig vannak felderítetlen, vagy kevésbé ismert részletei. A százéves évforduló alkalmából ez a könyv Petőfi aszódi tartózkodásának körülményeit tisztázza, egyben megrajzolja a költő első szerelmének, Cancriny Emiliának, érdekes alakját. A szerző ezen Petőfira vonatkozó irodalomtörténeti adat megvilágításán kívül, még sokkal messzibb célt is tűzött maga elé: meg akarja a középiskolai ifjúságban gyökereztetni a Petőfi-kultuszt, melynek az aszódi év. Petőfi-reál-gimnázium lenne a középpontja, letéteményese és irányítója. Ez okból nemcsak emléktáblával jelöltette meg Petőfi deákori tartózkodásának helyét, hanem az intézet rajztermében ereklye-gyűjteményt állított egybe. A gyűjtemény gondozását és szaporítását a gimnázium fenntartó testülete és tanári kara buzgalommal folytatja, hogy „ébredtartsa a tanuló ifjúságban a Petőfi-emlékek tiszteletét s mint egykor majd a magyar tanuló ifjúság záradokhelye, értékes tanulságot szolgáltatson eljövendő századok előtt a nemzeti lélek fejlődéséhez is“. Izmosodjék ez a nemes gondolat s legyen Petőfinak aere perennius emlékjele. (P.)

Bene Kálmán: Arany természetérzéke. Csurgó, 1925.

Ez a szerény kis elmefuttatás a nagyközönségnek készült. Nagy tárgy-szeretettel mutatja be azt a viszonyt, melyben Arany János a természettel él. Megállapításai, hogy Arany János természetérzékében is epikus, hogy a leg-apróbb részletekig pontos megfigyelő és hogy a természeti képek alkalmazásában is mindig reális, nem újjak. Mindezekre már Riedl Frigyes nagy Arany-tanulmánya is rámutatott. Melleleg szólva Arany Jánosnak a szerző által felsorolt állatai közül a pulyka, fűrj, vadkan, bivaly, macska, tehén kimaradtak,

feltűnő, hogy Toldi igazán művészi alkotású természeti képei, hasonlatai, meg-
személyesítései elkerülték a szerző figyelmét. (H.)

Budaváry László: Az oszlányi tündér. Budapest, 1924.

A regény meséje Róbert Károly uralkodása elején a felvidéken játszik. A királyhű két régi jóbarát, Szabotay András és Oszlányi Miklós, szomorúan szemléli a pártharcok dúlását és a királyi tekintély hanyatlását. Békességet szeretnének, jobb időket várnak. E helyett azonban súlyos megpróbáltatások szakadnak rájuk. Szabotay András kedelei várát Orczy Dénes, Csák Máté kegyetlen martalóca, éppen akkor rohanja meg és dúlja föl, mikor Szabotay Máriának, a szintén királyhű Kalárdy Bélával való esküvőjére készülnek. Oszlányi Katalin, az oszlányi vár gyönyörű tündére, csak nehéz küzdelmek után nyujthatta kezét Séllyei Domonkosnak, Csák Mátétól a királyhűségre tért derék vitéznek. A középkori mesét egyes elbeszélő készséggel adja elő a szerző, de a jellemzésben a lélektani rugókat még nem találja meg biztosan. Személyei készen lépnek a regénybe és minden jellembeli alakulás nélkül végzik el a nekik szánt feladatot. A nem lélektanilag fejlesztett jellemzés magyarázza az olvasónak azt az érzését, hogy a regény egyes hősei elhatározásukban ingadozók s a döntés percében nem tudják, mit csináljanak. Orczyné szörnyű halála, szinte rémregényszerű. Elismerést érdemel a regénynek tiszta erkölcsi levegője, továbbá az a hazafias lendület, mely nemcsak áthatja, de valósággal fűti minden sorát. Stílusa szónokias, mondatai bőven ömlenek, főleg az érzelmes helyeken. (H.)

Nagyszalontai gyűjtés. Kodály Zoltán közreműködésével szerkesztette Szendrey Zsigmond. Budapest, 1924. 402 l. Athenaeum. (A Kisfaludy-Társaság Magyar Népköltési Gyűjtemények XIV. kötete. Szerk. Sebastyén Gyula.)

Fáradtságos gyűjtőtevékenységnek gazdag eredményét látjuk ebben a kötetben. Bár a munka oroszán részét a nagyszalontai diákok végezték, a szakcsere vezető és egybeállítás szembené. Nem vettek fel oly darabokat, dalokat, meséket a gyűjteménybe, melyek lényegtelen szövegtételeket tartalmaznak. Az ottani nép lelkivilágára erősen jellemző a gyűjteménynek minden sora. Külön veszi a kötet a bethlehemes játékokat, balladákat, dalokat, meséket, mondákat s a végére helyesen csatolja a dallamok gyűjteményét. Számos jegyzet Sebastyén Gyula, Szendrey Zsigmond, Berze Nagy János és Kodály Zoltán tollából. E jegyzetekben gondos összehasonlításokat találunk a gyűjtemény darabjainak különféle változatairól s a témavándorlásokról. A változatos anyag bepillantást enged a magyar ritmusokat kutató problémájába is, úgyhogy nemcsak a néprajzzal foglalkozók, hanem a magyar ritmus kutatói is érdekes megfigyeléseket nyerhetnek. Más kérdés, hogy a gyűjtemény egyes balladáit hatottak-e Arany Jánosra. Az olyan népköltési forrást, minő a *Sdra asszony*, sehogysem szeretjük. (P.)